

Joanna Szmuc

SPOŁECZEŃSTWO WOBEC PRZYRODY - ZWIĄZKI PRZYRODY Z CZŁOWIEKIEM W ZWYCZAJACH LUDOWYCH W POLSCE I WYBRANYCH KRAJACH EUROPY

Society towards nature - relationships between nature and people in folk customs in Poland and selected European countries

ABSTRAKT: Relacja człowiek – środowisko naturalne u naszych przodków była bardzo silna. Człowiek nie tylko wykorzystywał przyrodę do zaspokojenia podstawowych czynności życiowych jak budowa schronień czy pożywienie. Relacja z przyrodą sięgała znacznie głębiej, co świadczyło o tym, że ludzie obserwowali ją, identyfikowali zachodzące w niej prawidłowości i próbowali ją oswojać. Znalazło to odzwierciedlenie w dawnych wierzeniach, obrzędach czy zwyczajach, których niewielkie ślady, choć często już niezrozumiałe dla nas, przetrwały do czasów współczesnych. Ich poznanie pozwala na zrozumienie tej relacji oraz jej znaczenia dla kształtowania kultury ludowej. W pracy omówiono niektóre mity, zwyczaje i obrzędy występujące niegdyś u Słowian i innych ludów Europy. Zwrócono także uwagę na postrzeganie i wykorzystanie poszczególnych gatunków roślin i zwierząt zarówno w obrzędach magicznych, jak i życiu codziennym. Ponieważ temat jest bardzo szeroki i specyficzny w każdym regionie, zwrócono uwagę tylko na niektóre aspekty dawnych tradycji, w jakiś sposób je porządkując i pozostawiając dalszą możliwość eksploracji tematu czytelnikowi.

SŁOWA KLUCZOWE: przyroda, społeczeństwo, obrzędy i zwyczaje ludowe

ABSTRACT: The relationship of our ancestors between man and the natural environment was very strong. Man not only used nature to satisfy basic needs like building shelters or food. The relationship with nature was much deeper, which indicated that people were watching it, identifying the regularities and trying to tame it. This was reflected in old beliefs, rituals or customs, whose small traces, although often incomprehensible to us, have survived to modern times. Their knowledge allows us to understand this relationship and its significance for shaping folk culture. The article discusses some of the myths, customs and rituals that once occurred within the Slavs and other tribes of Europe. Attention was also paid to the perception and use of individual plant and animal species in both magical rituals and everyday life. Because the subject is very wide and specific in each region, attention is paid only to some aspects of ancient traditions, somehow organizing them and leaving the reader to explore the topic further.

KEY WORDS: nature, society, customs and folk customs

Wstęp

Ludzi z przyrodą łączyła dawniej relacja sensualna, emocjonalna i intuicyjna, podszyci także aspektami wierzeniowymi, których

relikty w niektórych przypadkach przetrwały do dziś (Józefów-Czerwińska 2017). Analiza ludowego kalendarza pokazuje, że symbolika czasu ma wiele wspólnego z biorytmami roślin (zasiewy, zbiory) i zwierząt (przyloty i